

Образложение и примјери обрачуна и књиговодствене евиденције уплате у добровољни пензијски фонд

Мр Драгана Гајић*

УВОД

Познато је да штедња у добровољним пензијским фондовима доноси одређене погодности и за послодавце и за запослене. С обзиром на порески третман, уплата добровољних пензијских доприноса представља једну од најједноставнијих и најефтинијих могућности за послодавце да додатно стимулишу запослене. С друге стране, интерес запослених је у примицима који су посљедица одрицања државе у дјелу обрачунатих пореза и доприноса на примања која запослени остварује уколико штеди у добровољном пензијском фонду. Такође, и држава има интерес да се пренапрегнути пензијски фондови у њеном власништву растерете очекивања нарастајућег броја корисника да покрију њихове, такође, нарастајуће потребе.

Крајем новембра прошле године, први и једини добровољни пензијски фонд (ДПФ) у Републици Српској, Европски пензијски фонд (ЕПФ), обиљежио је пет година постојања и рада. Прва уплата у ЕПФ извршена је 30. 11. 2017. године, а уплаћено је 1.020 КМ за 11 запослених. Тренутно у ЕПФ штеди око 40.000 запослених. Нето имовина Фонда је око 29 милиона КМ. Наведени подаци говоре у прилог чињеници да ЕПФ очекиваном динамиком и у континуитету стиче повјерење запослених, али и послодаваца у Републици Српској, тешири базу корисника услуга.

Уважавање ове чињенице, са становишта потребе прилагођавања књиговодствене евиденције, основни је мотив за припрему оваквог написа, с обзиром на то да су наша очекивања да ће све већи број запослених и послодаваца прихватити погодности које прописи из ове области нуде. Такође, свако-

дневна питања са којима се сусрећемо током разговора са члановима говоре да још увијек има неразумијевања у вези са предностима које овакав вид штедње нуди, али и много дилема у вези са књиговодственим евидентирањем уплате добровољног пензијског доприноса.

Због наведеног, у раду ћемо представити примјере обрачуна различитих комбинација уплате у добровољни пензијски фонд у Републици Српској, као и одговарајуће књиговодствене евиденције и пореске обрачуне тих различитих комбинација. Свакодневна комуникација са запосленима у рачуноводственој функцији у предузетима и институцијама, као и са члановима ЕПФ, свакако, дају нам за право да вјерујемо да ће овакав напис бити од вишеструке користи постојећим, али и потенцијалним корисницима наших услуга. Циљ рада је едукативног карактера, како би се неке дилеме отклониле и, посебно, како би се помогло рачуновођама да исправно изврше обрачун и књиговодствено обухватање пословних промјена у вези са уплатом добровољног пензијског доприноса.

1. ЗАКОНСКА РЈЕШЕЊА У ВЕЗИ СА УПЛАТАМА ДОБРОВОЉНОГ ПЕНЗИЈСКОГ ДОПРИНОСА

Законом о порезу на доходак,¹ члан 8 став (1), прописано је да се порез на доходак не плаћа на износ уплаћеног добровољног пензијског доприноса до 1.200 КМ годишње (100 КМ мјесечно). Ова одредба се примјењује од 18. 12. 2019. године². Чланом 21 Закона о доприносима³ прописано је да

* Друштво за управљање Европским добровољним пензијским фондом а.д. Бања Лука, e-mail: dragana.gajic@epf.ba

¹ „Службени гласник Републике Српске“ бр. 60/15, 5/16, 66/18, 105/19, 123/20, 49/21 и 119/21.

² Детаљније о овоме погледати код Поповић, Ј., Брийт, М., Обрачун плате код уплате пензијског доприноса у добровољни пензиони фонд, Финтар 02/22.

³ Закон о доприносима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 114/17, 112/19, 49/21 и 119/21).

се доприноси не плаћају на приходе који не представљају доходак, у смислу закона, или који су ослобођени обавезе плаћања пореза на доходак. Према томе, на износ добровољног пензијског доприноса до 1.200 КМ годишње (100 КМ мјесечно) не плаћају се порези ни доприноси. Важно је истаћи да се овакве пореске олакшице могу искористити без обзира на то да ли уплату добровољног пензијског доприноса врши само послодавац (не тангирајући уговорену бруто плату запослених), само запослени (смањујући своју претходно уговорену бруто плату) или заједно запослени и послодавац. Сва три наведена примјера уплате биће детаљније приказана у наставку рада. Прије него што почнемо са конкретним приказом на примјерима, скрећемо пажњу на то да минимални износ уплате у добровољни пензијски фонд (ДПФ) може бити 10 КМ, а максимални износ 100 КМ мјесечно, као износи на које се могу искористити пореске олакшице. Износ уплате у ДПФ може бити и већи од 100 КМ мјесечно, али на такве уплате нема пореских олакшица за запослене нити за послодавца.

Примјер 1. Послодавац уплаћује запосленом у ДПФ (претходно уговорена бруто плата запосленог се не мијења)

Табела 1. Обрачун без уплате послодавца и са уплатом послодавца у ДПФ

	Без уплате послодавца у ДПФ	Са уплатом послодавца у ДПФ	Разлика
Бруто плата	2.000	2.000	
Уплата у ДПФ	-	100	100
Укупан трошак послодавца	2.000	2.100	100
Основица за обрачун доприноса	2.000	2.000	
Укупни доприноси (по стопи од 31%)	620	620	
Лични одбитак	1.000	1.000	
Основица за обрачун пореза	1.000	1.000	
Порез (по стопи од 8%)	80	80	
За исплату запосленом раднику	1.300	1.300	

Као што се може видjetи у претходnoj табели, бруто и нето плата запосленог остала су исте, само је запослени добио

додатних 100 КМ на свој индивидуални рачун у ДПФ, а трошак послодавца је већи за 100 КМ.

Табела 2. Ставови за књижење у случају када послодавац не уплаћује допринос у ДПФ

Ред. бр.	Конто	Назив конта	Дугује	Потражује
1.	5200 4500 4510 4520	Трошкови бруто плате Обавезе за нето плату Обавезе за порез на плате Обавезе за доприносе на плате	2.000	1.300 80 620

Табела 3. Ставови за књижење у случају када послодавац уплаћује допринос у ДПФ

Ред. бр.	Конто	Назив конта	Дугује	Потражује
1.	5200 4500 4507 4510 4520	Трошкови бруто плате Обавезе за нето плату Обавезе за уплату у ДПФ Обавезе за порез на плате Обавезе за доприносе на плате	2.100	1.300 100 80 620

СТРУЧНА ПРОБЛЕМАТИКА

У наставку су представљени примјери попуњавања мјесечне обавјештајне пријаве (МОП) у анализираним случајевима.

Попуњавање Обрасца 1002 – Мјесечна обавјештајна пријава (МОП) у случају када посlodавaц уплаћујe 100 KM за запослене

Табела 4. Пријава доприноса у МОП у случају када посlodавaц уплаћујe 100 KM за запослене

Мјесечно бруто примање по основу радног односа	Износи доприноса на бруто примања					Одбаци од пореске основице		Основица за обрачун пореза (6 + 12 + 13)	Порез на доходак (14 x %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Неопорезиво лично примање
	ПНО (6 x %)	ЗО (6 x %)	ДЗ (6 x %)	ЗН (6 x %)	Укупни доприноси	Основни лични одбитак	Одбаци од пореске основице на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2.000,00	370,00	204,00	34,00	12,00	620,00	1.000,00	0,00	0,00	0,00	1.380,00	0,00

Табела 5. Пријава пореза у МОП у случају када посlodавaц уплаћујe 100 KM за запослене

Мјесечно бруто примање по основу радног односа	Износи доприноса на бруто примања					Одбаци од пореске основице		Основица за обрачун пореза (6 + 12 + 13)	Порез на доходак (14 x %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Неопорезиво лично примање
	ПНО (6 x %)	ЗО (6 x %)	ДЗ (6 x %)	ЗН (6 x %)	Укупни доприноси	Основни лични одбитак	Одбаци од пореске основице на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	620,00	1.000,00	0,00	1.000,00	80,00	1.380,00	100,00

Примјер 2. Запослени уплаћујe у ДПФ смањујуји свој бруто плату

Претпоставимо да само запослени, од своје бруто плате, уплаћујe добровољни пензијски допринос у износу од 100 KM мјесечно. Притом се претходно уговорена бруто плата запосленог смањујe за 100 KM, а трошак посlodавaца остајe исти. У наведеном примјеру, као што се може видjetи у та-

белиј број 6, нето плата запосленог мањa јe за 61 KM, порез који сe плаћa држави мањi јe за 8 KM, а доприноси су мањi за 31 KM. Запослени добијa на свој индивидуални рачун у ДПФ 100 KM, и то од његове „нето“ плате 61 KM, а остатак уплаћујe посlodавaц из дијела обавезa којe бi плаћaо за порезe: 8 KM и 31 KM из дијела обавезa којe бi плаћaо за доприносе, којi сe не уплаћuјe држави, него сe „преусmјeravaj“ на индивидуални рачун запосленог у ДПФ.

Табела 6. Обрачун без уплате доприноса посlodавaца и са уплатом доприноса запосленог у ДПФ

	Без уплате посlodавaца у ДПФ	Са уплатом запосленог у ДПФ	Разлика
Бруто плата	2.000	2.000	
Уплата у ДПФ	-	100	100
Укупан трошак посlodавaца	2.000	2.000	
Основица за обрачун доприноса	2.000	1.900	-100
Укупни доприноси (по стопи од 31%)	620	589	-31
Лични одбитак	1.000	1.000	
Основица за обрачун пореза	1.000	900	-100
Порез (по стопи од 8%)	80	72	-8
За исплату запосленом	1.300	1.239	-61

Табела 7. Ставови за књижење у случају када само запослени уплаћујe допринос у ДПФ

Ред. бр.	Конто	Назив конта	Дугујe	Потражујe
1.	5200	Трошкови бруто плата	2.000	
	4500	Обавезе за нето плату		1.239
	4507	Обавезе за уплату у ДПФ		100
	4510	Обавезе за порез на плате		72
	4520	Обавезе за доприносе на плате		589

Сам запослени може да уплаћујe и већи износ од 100 KM, али то бi ималo карактер класичних „обуставa“ од његовe

нето плате, као на примјер по основу обавезa за кредит или за некo слично умањeњe којe посlodавaц измирујe у

име запосленог, што значи да су на тај износ обрачунати припадајући порези и доприноси.

Попуњавање Обрасца 1002 – Мјесечна обавјештајна пријава (МОП) у случају када запослени уплаћује у ДПФ

У датом примјеру МОП се попуњавања на сљедећи начин: у пријави пореза и у пријави доприноса у колонама тих пријава

Табела 8. Пријава доприноса у МОП у случају када запослени уплаћује 100 КМ

Мјесечни бруто примиње по основу радног односа	Износи доприноса на бруто примиње					Одбацици од пореске основице		Основица за обрачун пореза (6 - 12 - 13)	Порез на донације (14 ± %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Неопорезиво лично примиње
	ПНО (6 ± %)	ЗО (6 ± %)	ДЗ (6 ± %)	ЗН (6 ± %)	Укупни доприноси	Основни лични одбитак	Одбацици од пореске основице на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.900,00	351,50	193,80	32,30	31,40	589,00	1.000,00	0,00	0,00	0,00	1.311,00	0,00

Табела 9. Пријава пореза у МОП у случају када запослени уплаћује 100 КМ

Мјесечни бруто примиње по основу радног односа	Износи доприноса на бруто примиње					Одбацици од пореске основице		Основица за обрачун пореза (6 - 12 - 13)	Порез на донације (14 ± %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Неопорезиво лично примиње
	ПНО (6 ± %)	ЗО (6 ± %)	ДЗ (6 ± %)	ЗН (6 ± %)	Укупни доприноси	Основни лични одбитак	Одбацици од пореске основице на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.900,00	0,00	0,00	0,00	0,00	589,00	1.000,00	0,00	900,00	72,00	1.239,00	100,00

Примјер 3. Послодавац и запослени уплаћују у ДПФ

Иако је у досадашњој пракси ЕПФ најчешће заступљен први примјер уплате доприноса (када само послодавац уплаћује добровољни пензијски допринос за запосленог), може се рећи да је све веће интересовање запослених да и они доплаћују одређени износ из своје бруто плате. Претпоставимо да је послодавац донио одлуку да запосленом уплаћује 50 КМ, а истовремено и запослени одлучи да од

своје бруто плате уплаћује 50 КМ. У том случају, запослени добија на индивидуални рачун у ДПФ 100 КМ. Трошак послодавца је већи за 50 КМ (за износ који он додатно уплаћује запосленом, поред претходно уговорене плате), а нето плата запосленог је мања за 30,50 КМ, јер је од своје бруто плате преусмјерио 50 КМ на индивидуални рачун у ЕПФ. Разлика до износа „његових“ бруто 50 КМ јесу припадајући порези и доприноси, којих се држава одриче у корист запосленог (31% доприноса и 8% пореза на тих 50 КМ).

Табела 10. Обрачун без уплате доприноса и са уплатом доприноса послодавца и запосленог у ДПФ

	Без уплате у ДПФ	Послодавац и запослени уплаћују у ДПФ	Разлика
Бруто плата	2.000,00	2.000,00	
Уплата послодавца у ДПФ	-	50,00	50,00
Уплата запосленог у ДПФ	-	50,00	50,00
Укупна уплата у ДПФ	-	100,00	100,00
Укупан трошак послодавца	2.000,00	2.050,00	50,00
Основица за обрачун доприноса	2.000,00	1.950,00	-50,00
Укупни доприноси (по стопи од 31%)	620,00	604,50	-15,50
Лични одбитак	1.000,00	1.000,00	
Основица за обрачун пореза	1.000,00	950,00	-50,00
Порез (по стопи од 8%)	80,00	76,00	-4,00
За исплату запосленом	1.300,00	1.269,50	-30,50

Табела 11. Ставови за књижење у случају када послодавац и запослени уплаћују доприносе у ДПФ

Ред. бр.	Конто	Назив конта	Дугује	Потражује
1.	5200 4500 4507 4510 4520	Трошкови бруто плате Обавезе за нето плату Обавезе за уплату у ДПФ Обавезе за порез на плате Обавезе за доприносе на плате	2.050,00	1.269,50 100,00 76,00 604,50

СТРУЧНА ПРОБЛЕМАТИКА

Попуњавање Обрасца 1002 – Мјесечна обавјештајна пријава (МОП) у случају када посlodавац и запослени уплаћују у ДПФ

У датом примјеру МОП се попуњава на сљедећи начин: у обрасцима за пријаву пореза и доприноса, у колонама тих пријава означених бројем 6: „Мјесечно бруто примање по

основу радног односа“ уговорена бруто плата се смањује за 50 КМ, у нашем примјеру (или други износ од 10 до 50 КМ који запослени сам уплаћује из своје бруто плате). Поред тога, у обрасцу пријаве пореза у колони 17: „Неопорезиво лично примање“ унијети 100 КМ (или други износ од 10 до 100 КМ који посlodавац и запослени заједно уплаћују у ДПФ).

Табела 12. Пријава доприноса у МОП у случају када посlodавац и запослени уплаћују у ДПФ

Мјесечно бруто примање по основу радног односа	Износ доприноса на бруто примања					Одбаци од пореске осниваче		Основица за обрачун пореза (6 - 12 - 13)	Порез на доприносе (14 x %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Неопорезиво лично примање
	ПНО (6 x %)	ЗО (6 x %)	ДЗ (6 x %)	ЗИ (6 x %)	Укупно доприноси	Основни лични одбитак	Одбаци од пореске осниваче на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.950,00	360,75	198,99	33,15	11,70	604,50	1.000,00	0,00	0,00	0,00	1.345,50	0,00

Табела 13. Пријава пореза у МОП у случају када посlodавац и запослени уплаћују у ДПФ

Мјесечно бруто примање по основу радног односа	Износ доприноса на бруто примања					Одбаци од пореске осниваче		Основица за обрачун пореза (6 - 12 - 13)	Порез на доприносе (14 x %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Неопорезиво лично примање
	ПНО (6 x %)	ЗО (6 x %)	ДЗ (6 x %)	ЗИ (6 x %)	Укупно доприноси	Основни лични одбитак	Одбаци од пореске осниваче на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.950,00	0,00	0,00	-0,00	0,00	604,50	1.000,00	0,00	950,00	76,00	1.269,50	100,00

Уплата у ДПФ када запослени има најнижу плату

Уколико запослени који је пријављен на најнижу законски прописану нето плату (700 КМ,⁴ бруто плата у том случају износи 1.016,39 КМ) жели да уплаћује у ДПФ од своје бруто

плате, треба истаћи да у том случају запослени може у потпуности искористити само олакшицу на доприносима, али не и порезима.

Табела 14. Обрачун без уплате доприноса у ДПФ и са уплатом доприноса запосленог са најнижим законским примањима

	Без уплате у ДПФ	Запослени уплаћује у ДПФ	Разлика
Бруто плата	1.016,39	1.016,39	
Уплата у ДПФ	-	100,00	100
Укупан трошак посlodавца	1.016,39	1.016,39	
Основица за обрачун доприноса	1.016,39	916,39	-100
Укупни доприноси (по стопи од 31%)	315,08	284,08	-31
Лични одбитак	1.000,00	1.000,00	
Основица за обрачун пореза	16,39	-	
Порез (по стопи од 8%)	1,31	-	-1,31
За исплату запосленом	700	632,31	-67,69

Као што се може видjetи на датом примјеру, запослени који има најнижу нето плату и жели да уплаћује у ДПФ 100 КМ од своје бруто плате, његова нето плата је мања за 67,69 КМ. Дакле, он је искористио припадајуће доприносе у потпуности (31 КМ) и само дио пореза (1,31 КМ), јер се само толико пореза и плаћа држави за најнижу плату. За разлику од

њега, запослени који има плату изнад те најниже законом прописане плате а уплаћује у ДПФ 100 КМ, његова нето плата ће бити мања за 61 КМ (што је приказано у табели број 6). Он је, дакле, искористио у потпуности припадајући износ доприноса (31 КМ) и пореза (8 КМ).

Табела 15. Ставови за књижење у случају када доприносе уплаћује запослени који је пријављен на најнижу плату

Ред. бр.	Конто	Назив конта	Дугује	Потражује
1.	5200 4500 4507 4510 4520	Трошкови бруто плате Обавезе за нето плату Обавезе за уплату у ЕПФ Обавезе за порез на плате Обавезе за доприносе на плате	1.016,39	632,31 100,00 0,00 284,08

⁴ У складу са Одлуком о најникој плати у Републици Српској за 2023. годину („Службени гласник Републике Српске“ бр. 8/23).

Табела 16. Пријава доприноса у МОП у случају када допринос у ДПФ уплаћује запослени који је пријављен на најнижу плату

Мјесечно бруто примање по основу радног односа	Износи доприноса на бруто примања					Одбаци од пореске основице		Основица за израчун пореза (6 - 12 - 13)	Порез на додатак (14 x %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Непоправљено примање
	ПДВ (6 x %)	ЗД (6 x %)	ДЗ (6 x %)	ЗН (6 x %)	Укупни допринос	Основне личне податаке	Одбаци од пореске основице на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
916,39	109,53	93,47	15,58	5,50	284,08	1.000,00	0,00	0,00	0,00	632,31	0,00

Табела 17. Пријава пореза у МОП у случају када доприносе уплаћује запослени који је пријављен на најнижу плату

Мјесечно бруто примање по основу радног односа	Износи доприноса на бруто примања					Одбаци од пореске основице		Основица за израчун пореза (6 - 12 - 13)	Порез на додатак (14 x %)	Нето плата (6 - 11 - 15)	Непоправљено примање
	ПДВ (6 x %)	ЗД (6 x %)	ДЗ (6 x %)	ЗН (6 x %)	Укупни допринос	Основне личне податаке	Одбаци од пореске основице на основу пореске картице				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
916,39	0,00	0,00	0,00	0,00	284,08	1.000,00	0,00	0,00	0,00	632,31	0,00

У наставку представљамо неколико примјера из којих се може видjetи колико уплата запосленог у ДПФ из његове бруто плате утиче на смањење његове нето плате, као и износе пореских оплакшица који му „припадају“ уколико одлучи да штеди у ДПФ.

Примјер 4. Уплате запосленог у ДПФ из бруто плате и њихов ефекат на нето плату

Табела 18. Утицај смањења бруто плате због штедње у ДПФ на износ смањења у нето плати

Трошак послодавца ако уплаћује запосленима	Уплата запосленог од бруто плате	Уплата запосленог од нето плате	Припадајући порези и доприноси	Укупна уплата у ДПФ
100,00 KM	00,00 KM	00,00 KM	0,00 KM	100,00 KM
70,00 KM	30,00 KM	18,30 KM	11,70 KM	100,00 KM
50,00 KM	50,00 KM	30,50 KM	19,50 KM	100,00 KM
20,00 KM	80,00 KM	48,80 KM	31,20 KM	100,00 KM
0,00 KM	100,00 KM	61,00 KM	39,00 KM	100,00 KM

Исплата акумулираних средстава

Право члана добровољног пензијског фонда на повлачење и располагање акумулираним средствима стиче се са навршених 58 година живота без обзира на период акумулирања средстава, односно са навршене 53 године живота и најмање пет година акумулирања у континуитету или 60 мјесечних уплате у периоду акумулирања средстава⁵.

Изузетно, право на повлачење и располагање акумулисаним средствима може се остварити у случају ванредних трошкова лијечења (који се не исплаћују у складу са прописима о обавезном здравственом осигурању на терет Фонда здравственог осигурања Републике Српске) или у случају трајне неспособности за рад. Акумулирана средства могу се повући једнократном или програмираним исплатом. Уколико је износ на рачуну члана мањи од 5.000 KM, исплата средстава могућа је само у једнократном износу. Програмирана исплата значи да сам члан фонда одређује динамику исплате средстава (мјесечна, полугодишња, годишња).

ЗАКЉУЧАК

Прихватање погодности које омогућавају прописи о добровољним пензијским фондовима за запослене и за послодавце подразумијевало би и неизбежна рачуноводствена прилагођавања у

У табели која слиједи дат је приказ колико уплата одређеног износа од бруто плате запосленог утиче на смањење његове нето плате, те колики износ пореза и доприноса припада запосленом (у ствари, држава их се одриче у корист запосленог који штеди у ДПФ).

обрачунском смислу, али и у смислу књиговодствене евиденције и припадајућих извјештавања пореске управе. Сматрамо да би се на бази изложених примјера могло закључити да потребна прилагођавања нису компликована и да могу бити извршена на разумљив начин. Ово се посебно односи на очекивана прилагођавања у програмској (софтверској) подршци књиговодственим активностима, при чему треба водити рачуна о томе да запослени унутар предузећа, организација или институција не морају да уплаћују идентичне износе у добровољни пензијски фонд.

ИЗВОРИ

1. Закон о измјенама и допунама Закона о порезу на доходак, „Службени гласник Републике Српске“, број 60/15, 5/16, 66/18, 105/19, 123/20, 49/21 и 119/21,
2. Закон о измјенама и допунама Закона о доприносима, „Службени гласник Републике Српске“ број 119/21
3. Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, Службени гласник Републике Српске⁶, број 13/09 и 107/19
4. Поповић, Ј., Бркић, М.: „Обрачун плате код уплате пензијског доприноса у добровољни пензиони фонд“, Финрар 02/22
5. Одлука о најнижеј плати у Републици Српској за 2023. годину, „Службени гласник Републике Српске“, број 8/23

⁵ Члан 74 Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 13/09).